

Privredno - kulturne
матице
за Сјев. Далмацију

ГЛАС

Годишња претплата: за чланове Матице 24 дин.,
за нечланове дин. 36.
Писма и новац слати на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник, 4 маја 1934
БРОЈ 190. ГОДИНА VI.

Власник «Привредно-културна Матица за Сјев. Далмацију»
Уредник PAVLE ZELIĆ
Телефон бр. 24. — Број ћек. табаница 38. 242.

Pri ostvarivanju važnih odluka

Уређење здравствене службе у Опцији Книнској. — Регулisanje одnosa između Zdravstvene zadruge i Općine u Kistanjama. — Rješenje u Đevrskama i Žegaru. — Provadjanje zadružne zdravstvene organizacije u Općinama: Nin i Smiljčić i pripremanje u Benkovcu, Obrovcu, Stankovcima i Novigradu. — Osnova rada u Žemuniku

Прошле године — 16. јула — одржана је у СPLITU konferencija o zdravstvenim pitanjima pod presjedništvom Bana g. dra Jabolovića. Учествovali су: gg. načelnici odjeljenja Kr. Banske uprave (opštег, samoupravnog, zdravstvenog, poljoprivrednog), g. direktor Higijenskog zavoda, gg. pretstavnici Općina, gg. narodni poslanici i senator iz Sjeverne Dalmacije, i gg. pretstavnici Saveza zdravstvenih zadruga — t. j. svih onih faktora који треба да помажу zdravstveno, privredno i социјално-културно podizanje Sjeverne Dalmacije.

Odlučeno је тада да се уједине у овом раду све ustanove, svih ljudi — који се tim bave, i svih sredstava — radi uspešnijeg ostvarivanja istih ciljeva, s obzirom na vanredno teške prilike kod нас i u ovom pogledu.

Poslije té konferencije otišli су заједно, gg. dr. Starčić, dr. Škaric, dr. Ivančić, dr. Šnajder, dr. Konstantinović i drugi да на licu mesta пруže prilike i da utvrde plan rada u Sjevernoj Dalmaciji.

Savez zdravstvenih zadruga osnovao је filijal Saveza zdravstvenih zadruga u Žemuniku, који је почео djelovati прошле године. Kr. Banska Uprava помогла је материјално све zdravstvene zadruge. Higijenski zavod почео је saradnju sa zadružnim ljekarima. Općine: kninska, kistanjska i ninska donijele су odluke да се уједини на zadružnoj osnovi sav sanitet; то se je postavilo na dnevni red i u Općini benkovačkoj; Općine: obrovačka (u kojoj је Zdr. zadruga основана пред неколико godina) i skradinska odredile су помоћ Zdravstvenim zadrugama na svom području; Općina stankovačka — где је već prije основана Zadruga — već је одавна uputila pitanje otvorenja zdravstvene zadruge, а у Novigradskoj općini sama selo (Vinjerac—Triban) pokrenula su to pitanje; u Općini „Ravnih Kotara“ osnivanje Zdr. zadruge već је sazrelo, а u Žemuničkoj se provodi saradnja.

„Glas“ — kao organ Privredno-kulturne matice za Sjevernu Dalmaciju — sa svoje strane isticao је ne-prestano važnost ovog pokreta, sa željom да isti postavi na svoje prave osnove. Sa tom namjerom otvorio је diskusiju o ovim pitanjima, која су od najveće koristi za Sjevernu Dalmaciju. S jedne strane radovao се је што су nadležni faktori shvatili važnost i ulogu Zdravstvenog zadrugarstva u zdravstvenom, privrednom i социјално-културном pogledu, а с друге strane smatralo је за најvažnije

da se sam narod aktivira i да се sam pokrene за svoje vlastito dobro i napredak. Da se ово postigne требало је izazvati i mišljenje i osjećanje samih onih ljudi којих се то највиše tiče, а то је било могуће само u slobodnom raspravljanju, чији је главни i jedini циљ да narod prestane бити pasivni i mrtvi posmatrač i objekt-predmet, а да постане syesni stvaralač: borac za kulturni način življena i za своje највећe dobro — za čuvanje i zaštitu zdravlja narodnog.

Oni који nijesu izblizega i duboko stvari poznavali i osjećali — nijesu могли razumjeti, да mi donosimo mišljenja која су понекад izgledala да су znak traja u ovom našem najvećem i najvažnijem pokretu i organizaciji, којој је nanijenjena uloga da preuzme dužnosti i državnih i samoupravnih ustanova. Ali to su bili znaci само velikog interesovanja i dokazi da su ove organizacije našle živoga odziva u narodu. A ako već postojeće zdravstvene zadruge, које су у раду, uporedimo sa drugim ustanovama — i općinskim i banovinsko-državnim — onda се тек јасно види koliko су Zdr. zadruge sa neznatnim sredstvima uspjeli kroz kratko vrijeme da udovolje potrebama narodnim — mnogo više i mnogo uspešnije nego druge ustanove sa nerazmjerno većim sredstvima i kroz dugih niz godina — као и koliko је neracionalno da ustanove sa istim ciljem подвојено rade i suvišno troše dragocjena sredstva u našim oskudnim prilikama, mjesto да се uzajmno pomazu, ujedine i sistematski provode svoju akciju uključi proračunato i najkorisnije svaku paru, na način да сам narod osjeti sve to kao istinsku pomoć u svojim vlastitim nastojanjima i naporima.

Na nas su se često lutili i pretstavnici higijenskih ustanova i pretstavnici općina, па и по који zadržani ljekari ili član zadržanih uprava radi „napadača“ iako је svakom moglo biti jasno, да се sve to radi само sa ciljem, да Zdravstveno zadrugarstvo постане код нас pravi narodni pokret, да ga narod shvati i osjeti kao svoje nešto, što je vezano с narodnom sudbinom, а не kao tuđu milostinju. Zato nam ni prigovori ni preziri radi vjernosti našem stanovništu nijesu bili teški, jer smo uvijek bili svjesni da služimo velikoj ideji i velikim potrebama narodnog preporoda, i da с tog puta ne smijemo skretati ni за svoju ni за ničiju ljubav i lično zadovoljstvo, koji se gube u neminovnim borbama i sukobima oko највећih vrijednosti ljudskih.

Sada se počinju sva ova pitanja dalje razvijati. U ovom mjesecu održаće se skupštine svih naših zdravstvenih zadruga, na kojima će prisustvovati i predstavnici Saveza zdravstvenih zadruga, zato што се на njima donosi odluke vrlo važne за daljnji rad u narodu — u kom се sam narod učestvovati i odrediti pravac rješenjima, која се samog njega tiču. Zato ovdje i iznosimo naše napomene за pojedine krajeve.

Općina Kninska prva је donijela rješenje o prenosu zdravstvene službe na Zdravstvenu zadrugu.

Onaj који piše ове redove bio је prisutan kad је Općinski odbor donio odluku o prenosu zdravstva na Zadrugu. Odluka је bila jednoglasna, ali bez ijdne primjedbe. Osjećalo се је kod svih raspoloženje i očekivanje, да vide kako се то превesti? I sada имамо ovaku jednu situaciju. Općina ће давати Zadrizi oko 100.000 dinara (stotinu hiljada), a Zdr. zadruga preuzimље на се dužnost da vrši zdravstvenu službu u dvjestdvadeset selima blizu 30.000 naroda. Ako оба ljekara буду stati u Kninu i odatle posjećivati sela која су daleka i do 25 klm. od Knina — onda је velika sredstva odlasiti na putne troškove i dnevnice, a ljekar је samо kratko boraviti u selu. I то је nesrazmerno bolje nego dosada dok је bio samo jedan ljekar, који није ni mogao posjećivati redovno sela nego само u rijetkim prigodama i kad се pojave zaraze. Ono што се потroši за put mogao bi se izdržavati i treći ljekar. Ali za Kninska sela требају četiri ljekara: jedan за Knin, (Knin, Kninsko polje, Kovačić, Vrpolje, Vrbnik, Žagrović, i event. Biskupija i Polača), treći за Kninsku Bukovicu (Padene, Mokro polje, Očestovo, Radučić, Oton) a četvrti за Golubić-Plavno-Strmicu.

Svaka od spomenutih zadržanih zdravstvenih stanica требало bi да има свогa ljekara, svoju zadržanu apoteku, svoju zadržanu upravu. To bi bile četiri zdravstvene zadruge, које bi са takvom rasporedom повећale својa vlastita sredstva, своје članstvo i svoj rad uopće. Ljekar ће živeti u selu, među narodom, постао ће главни kulturni faktor na selu i с njim bi se mnogo više aktivirali i učitelji i sveštenici i sam narod. Тако bi npr. u Kosovskoj zadrizi sa ljekarom mogli pored mnogih seljaka saradivati desetak učitelja i dva sveštenika, a nijedno selo не bi bilo daleko više od 2-3 klm; u Kninskoj zadrizi još više učitelja i sveštenika; u padenskoj i golubičko-strmičko-plavanskoj isto toliko.

Ako se to ne provede potrošiće se mnoga sredstva, a uspјeha који се очekuje neće biti. Moramo за ovako razgranati rad да treba да се svojski zauzmu i Općine i Higijenski zavod i Savez zdravstvenih zadruga, и то са доста добре volje a za istim sredstvima, које се сада у то улаžu, са не-

Izlazi četvrtkom

Приредно-културне
матице
за Сјев. Далмацију

predlaže da se zadružni rad u svemu proširi i razvije.

Rezultati svega ovoga objasnici se utvrditi na zadružnoj skupštini, sporazumno sa upravom zadružnom i upravom općinskom i sa Savezom zdravstvenih zadruga.

Početak rada u Đevrskama

Zadružari u Đevrskama prikupili su sami za početak rada oko 20.000 dinara i kroz najkraće vrijeme Savez šalje u Đevrske zadružnog ljekara i oprema zadružnu apoteku. Općina u Skradinu domijela je odluku o pomoći ovoj zadruzi, a Higijenski zavod provodiće antimalaričnu akciju sporazumno sa zadružnim ljekarom. Općina skradinska pokazala je da i ona vodi računa o svojim selima, pa će po postignutom uspjehu u ovom dijelu njenje Općine i ona uvidjeti da joj je i najjeftinije i najuspješnije provesti na cijelom ovom području zdravstvenu službu na zadružnoj osnovi.

Proširenje rada u Žegaru

Ova Zdravstvena zadruga radi već desetak godina. Gđe su došle dopisale samo babe — враћare i gdje je ljekarska pomoć bila nemogućna radi dajline i skupoće došao je zadružni ljekar, sa ljekarskom pomoćnicom i otvorena je zadružna apoteka. Sada će se rad proširiti i u nekoliko bukovičkih sela (Žegar, Krupa, Golubić, Ervenik, Medveda) učitelji i sveštenici moći će u vezi sa ovom zadrugom, a zajedno sa svjesnjim i boljim seljacima, da razvijaju jedan vrlo potrebiti socijalni, kulturni, zdravstveni i privredni rad, sporazumno za Savezom zdravstvenih zadruga.

Općina obrevačka povećala je ove godine pomoć ovoj Zadrizi, a Općina kistanjska trebaće također da u ovom učestvuje.

U zadarskoj pogrančnoj zoni

Na kopnenom dijelu zadarske pogrančne zone Zdravstvena zadruga prva je doveća ljekara i otvorila prvu zadružnu apoteku. Zadruga je vremenom pripremila i otvaranje bolnice. Otvorila je prvu Domaćinsku školu za seoske domaćice u Sjevernoj Dalmaciji. Sadanje je stanje, uslijed zaradnje Banovine i Općine, ovako: U Zemuniku postoje četiri ljekara, dobro opremljena zadružna apoteka, bolnica.

Općina ninska u vezi sa Zdravstvenim zadrugama moći će s uspjehom rješiti zdravstvena pitanja svoga kraja, zatim ninskog primorja i katarske grupe svojih sela.

Općina „Ravnih Kotara“ također

sa Zdravstvenom zadrugom na svom području moći će udovoljiti zdravstvenim potrebama naroda svojih sela i za to se već vrše pripreme. Sela Podvelebitskog kanala već su se sama pokrenula, ali zasada bez učestovanja Novigradske općine.

U ostalom području kotarsko - bukovačkom

Na nedavnom sastanku u Benkovcu svi predstavnici Općina sreza benkovačkog izjavili su da je u interesu i općina i naroda, da se provede organizacija zadružnih zdravstvenih organizacija po svim selima. Zdravstvene osnovane su pred nekoliko godina u Obrovu i Stankovcima, a u Benkovcu to se pitanje pokreće za više strana.

Narodu su organizacije Zdravstvenog zadružarstva i potrebite i korisne, i treba ih provoditi gdje god to dovoljan broj ljudi zatraži — bez zastoja.

Uloga Zdravstvenog zadružarstva u Sjevernoj Dalmaciji

Jedan od voda Zdravstvenog zadružarstva g. dr. Stevo Ivanić, direktor Centralnog higijenskog zavoda, kazao je u jednoj prigodi, da je zdravstveno zadružarstvo najveće djelo jugoslovenskog naroda poslije Ujedinjenja. To je jedinstveni pokret koji obuhvata zdravstveni, privredni i kulturni preporod naroda. Ni u Šumadiji nijedna vrsta kulturnog rada nije toliko preporodila našo koliko zdravstveno zadružarstvo. U njemu učestvuju izabrani seoski domaćini, omladina i žene — zadružarke — dakle, svi oni koji predstavljaju najveću vrijednost u životu našega naroda.

I kod nas gdje naš čovjek nemam pristojne kuće, ni uređenja oko kuće, ni potrebnog znanja o zdravlju, domaćinstvu, i mnogim potrebnama svakodnevnog života — zdravstveno zadružarstvo javlja se kao najpreča potreba, a na prvom koraku za jefilno liječenje, pa poslije i za sve druge vrste rada privrednog u vezi sa zdravljem narodnim. Već dosada kroz zadružne ambulante prošle su hiljade bolesnika, za malim nagradama od nekoliko dinara, i kojima su dati jefilni ljekovi. Održano je nekoliko domaćinskih tečajeva. Uprućeno je zdravstveno uređivanje kuća. Počelo se je sa poticanjem onih privrednih grana, koje su najlakše (površljarstvo, voćarstvo, pčelarstvo, peradarstvo), a najpotrebitije su za ishranu čovjeka. I u najvećoj sirotinji seljak sam doprinosi u Zadrugu svoje sitne uplate pomoći kojih poštujem liječenje. Sav san-

Слике са села

„Mavija“

Bio je to snajkan i zdrav čovjek. „Pukim slučajem“ roditelji su mu bili siromasni težaci, pa poslije smrti ništa ne ostavio. A danas je teška sudbina ovih težaka koji ne nasleđuju. Ali i kršnji i mladi Bučkovčanin po predjedovu vavici „ne mislit“ — budi u doba kad se najviše mordala razmišlja — vredavao je doba svoje mladosti za niske na-

tetski aparati na zadružnoj osnovi mora stati u službi naroda, jer je svakodnevno pod kontrolom i dobija tu poticaje od svakog člana, koji zadružnu smatra svojom kućom.

Zadruge su se već sposobile za najveće zdravstvene poslove i akcije. One imaju svoju vlastitu privredu i samo za početke treba im pomoći, a kasnije se mogu i same održavati. Od prvih početaka su zadružnom ambulantom i apotekom, prelazi se na rad sestara pomoćnika među ženama radi uputa u njegovovanju djece i bolesnika, čuvanju zdravlja, i vodenju domaćinstva, pa djelovanje agronoma među omladinom za razvijanje poljoprivrede u vezi sa boljom ishranom i održanjem zdravlja i života. Poslije toga prelazi se na ustavove širega značenja u narodnom životu. Ništa drugo ne preobražava ljudi, ne jača njihovu volju i ne podiže njihovu vjeru kao ovo svestrani rad, čiji se uspjesi vide odmah pri prvim koracima.

Savez zdravstvenih zadruga jedinstven je za cijelu zemlju. Mi u Sjevernoj Dalmaciji imamo filijal toga Saveza, koji će se proširiti u Potsavju za Primorsku banovinu, čim bude veći broj zadruga. Već dosada djelovanje se znatno opaža, a do nadležnih faktora stoji, da pomognu usavršavanje jednog sistema, koji je baš za naše siromašne prilike najpodesniji, jer sa najmanjim sredstvima daje najveće uspjehe.

Banovina je uvidjela ove istine, sada će na djelu pokazati naše Općine, da li to shvaćaju, i da li im je napredak i kulturno podizanje selu najvažniji zadatak. Higijenski zavod pokazuje također volju za saradnju, pa ako u tom ustraje u svim pravcima — izvršće najbolje i svoju blagotvornu ulogu. Savez zdravstvenih zadruga prihvatajući saradnju za svima vrši najveću ulogu u preporodu Sj. Dalmacije. Z.

dniče gaza Špiri, svome komšiji pa i многim drugim. Kopao je vino, gradje, kučuruve, razbijao ledinu, vidoao kuće; mladost i zdravlje sijao je na sve strane. Zatvoriо je vrata svoje kuće, isao po nadvičama; varaživo, hranio se, veselio se, pjevalo. U svemu prvi. Preču se, da se može ići u velike radove, pa varaživati i više nego kod seoskih gaza. Naš junak, imenom Milan — zvan Mavija, pričava se i oče u Francusiju. (Takvih Mavija nekad bilo je mnogo, mnogo pa ili su umrli ili su danas bolесни). Za punu dva godine ni traga ni glasa od njega. Ali počeo dolaziti drugi sa radje, i kavivati, da je Mavija „dosta“ novca zaрадio. (dosta znači oko 1000 dinara). — „Pa brate, ta je čovjek za petoriču radio; ni je lumbash, ni je kartash...“, reče jedan. Mavijin komšija, koji se osušio kao ptica od „salvazan - išekacija“, kako on каже. Dolazili su i drugi sa radje i pričali o Maviji, kao o „junaku dana“ — „čovjek snajkan, dobre duše i meka srca; katkad zaplače kao dijete, a da bi ti dush“. Napokon dođe i Mavija. „Pa kad ga pogledaš onako kršna u onoj lijeponoj gospočkoj robi, bješo! košulji i opatinatim bokšarićama, pa plenata i visoka — bi, spreže mi, „svaka poludila za vješta“, — rekla bi seoske djevojke, kad su sa povjerenjivim drugarićama. „Samu mi se čini, da je malo blađen, otkad je otisao na radje nemam onog нашког prjevila“ — dodala bi Milica Čurina sa неком sjetom, kao da se boji svojih riječi. Na to bi se druge počele sмијати i namigivati joj,очigledno dajući na značje, da znaju koliko je luda za Milanom.

Veličko veselje; pjesma i pop-knjinka u Milanovačkoj kući. Punu kuću vježgovih prijatelja (a prijatelj mu je bio svak ko ga je poznavao). — Pa i ko ne bi došao na pirovanje onome junaku, sokolu, pa i da vide Milicu kako joj стоји „kao mladi“. „Balađ je čo'ek kakog nema na daleko“ — šapnula bi baba Dmitra gazi Špiri. „Ali je ona brate kao gorska vila“ — dobacila bi komšinica Čuka, spremna što je позвana da dođe, da se nađede i napravi. Milica i Milan živjeli su spremno i zadovoljno punu godinu dana. Od novaca „sa radje“ kupio je Milan bijedan dančić zemlje. Štedio i dalje, isao po nadničama, a nadalje se čulo Milicino grlo u

O radu francuske vlade na podizanju privrede u Dalmaciji (1806-1814) (Svrsetak)

Francuska vlada je obratila pažnju i na sudove, propisala kraći i jeftiniji postupak zagradanskog krivičnog sudsudnje i vodila naročitu brigu o što bržem rješavanju parnica. Strogom uredbom i oštrim kaznama zabranila je sve hazardne igre kartama i to za objašnjenjem da „od njih za ljudsko društvo gore stvari nema“.

I pored burnih političkih prilika u kojima se razvijao, taj stvarni i smisleni rad francuske vlade na svestranom unapređivanju privrede u Dalmaciji nije mogao ostati bez dobrih rezultata. Tako na pr. po štampanim statističkim podacima sudovi su brzo i uspješno, već u prvoj polovini 1807 godine, rješili 641 gradansku parnicu, među kojima je bilo i takovih

kojih su se vukle čak od 1772 i 1773 godine. U g. 1805 bilo je za austrijske uprave 350 ubistava, a u prvih 6 mjeseca 1807 za francuske vladavine samo 5; u cijeloj 1808 godini svega 6. Na miran i blag način sudovi su rješili u cijeloj Dalmaciji kroz god. 1808 svega 1051, a kroz prvi šest mjeseci 1809 god. 732 rasprave. Ubistva su bivala iz godine u godinu sve rijetka. Imena vrijednih i čestitih sudija vlada je često preko „Kraljikog Dalmatina“ isticala javnosti na ugled i o sudovima s ponosom tvrdila da „brane položnike od usilnosti zločesta čovika i od krvopijata zakoniteljnih: čine jednaka i nevoljna i bogata podložnika, i koliko je moguće izdaju osude brzo.“ Energičnim mjerama vlada je potpuno istrijebila hajdučiju iz naroda i osigurala mir, red i rad u zemlji. Kroz godinu 1808, uz ostale radove, narod se radom dao i na sadenje mlade šume, pa je u 372 sela zasadilo 27,857 kašta površine (oko 100 kvadratnih ki-

lometara) sadnica i tako položio temelj većem dijelu današnjih šuma u Dalmaciji. Iste godine iskopao je 3900 bunara (zdenaca) za pitku vodu čeljadi i stoke po selima i Izgradio svega 6.146 peći za hlebove. Za unapređivanje zanata i industrije vlada je do kraja 1808 godine podigla dvije peći za kreč (klak, vapno), dvije za pravljenje opeka i činila pripreme za osnivanje tvornica sapuna i strojenja koža. Namjeravala je da podigne nekoliko milnova na vjetar (vjetrovaca) da tako istisne iz naroda žrnjeve na ruku, oko kojih se po mnogim selima trošilo mnogo vremena i snage s neznatnom korišću. Bavila se mišlju da bi trebalo učiniti nešto i u pogledu pravljenja i industrije grožda, vina, rakije i ulja koji su tako odličnog kvaliteta. Iz Paških solina podmirivale su se potrebe zemlje i još za izvoz soli dobijao znatan prihod od inoustranstva. Zbog engleske i ruske blokade Jadranskog Mora pomorska

trgovina je teško nastradala. Izgradnjom kolnih puteva i ukidanjem raznih carina trgovina po kopnu i na zaledem u unutrašnjosti balkanskih zemalja počela se vidno razvijati. Poduzimanjem poljoprivrede i zanata, zavodenjem vašara stoke („pazara“) svake nedjelje po raznim mjestima u čitavoj Dalmaciji, kopnena trgovina u vezi sa prostranim Napoleonovim carstvom, davala je najlepše nade na procvat u bližoj budućnosti....

Na kraju 1808 godine francuska vlada je izvršila popis cjelokupne stekne u Dalmaciji. Prema tome popisu broj ovaca i jaganjaca iznosio je 1,105,078; koza i jaradi 747,526; goveda 133,854; konja 31,286; svinja 30,488; ukupno svega 2,048,232 grla. Radi vune i drugih koristi vlada je nastojala da se što više pomnoži naročito broj ovaca, pa je njihov broj poskočio na pr. 1808 prema prethodnoj godini za 33,099. Ona je izdavala uputstva za racionalno gonjenje o-

моби жетеоца код кума Шпире. Купили су и једну крмачу. Па узвели су и краву „на по“ од кума Шпире. Кокоши су већ одавна заметнули. „Било ми је као у рају“. Човјек не би могао вјеровати, да се тако број може окупити и бевбрјико живјети“ — често би наводио газда Шпире у својим „паметним“ предикама међу људима код букаре вина.

Наврши година дана, а Милица рди сина. То је био врхунац њихове среће. Сад су они са још већим жаром трчали на наднице; радили, радили, радили.... Милица је ишла, са колијевком, на радњу у другога. Док би она пјесном и шалама веселила свој још неудате другарице, мали би се, добро надајен, играо са сламком и досадним мухама мало подаље од жетелица на њизи. Али прође и друга година, Милица рди још једнога сина. Сад се већ није могло тако лако ићи на надницу, јер су двоје ситне дјече; тим вишем, што је друго дијете мало слабушно. Морала га је мајка чувати и његовати. „Нећеш ти, рано моја, на њизу као твој бато“ — рекла ће Милица, кад би га дојила, — „тиши ми слаб....“

Морала је Милан све повише да ради „Није щала, двоје ситне дјече“. У том раду „туђици“ прођоше пет година откако се оженио. Постаде отац четврtero ћејаке дјече — „све једно другом до ува, а најмађи че-четири мјесеца“ — Увече кад би дошао са радње некада је био весео, разговарао, а сада је одједном за-кутио. Милица би га често питала шта му је; шта је постао влонњан, а он би се усиљено настријешо на своју драгу Милку и рекао: „Ништа, ништа, само сам некако уморан“, — Почеке он помало и кашљуцати, а катkad је и врућице имао, што би му сметало, да иде на надницу. Промијени се сав. Показао се на блиједом лицу паћенике црпе. Од ко-пча често би се чуло: „И Мазија је кала“. Сад се баш гавде нису и ни отимали о Мазију. „Па има и млађих људи“.

Леже Милан. Леже баш у најтежем часу, кад је требало четврто ћејаке дјече издржевати. Двоје су умрли по порођају због слабог млијека, јер у задње вријеме Милица је постала слаба дојња и ако је некад била најбоља. — Леже наш Мазија; соко, јунак; леже снага, здравље и младост, леже хранитељ четврто „си-роћади“ и слабе и бољехјиве своје Маке. — Прође пола године, умри-

Pisma iz naroda

Kistanje, aprila

Kamatari — zadrugari. Egoist — kamatar i altruist-zadrugar da se može naći u jedno te isto vrijeme i u jednoj te istoj osobi, to bi htjeli da dokažu na silu Boga neki ljudi. — Ako su ti ljudi koji pretenduju na titulu neimara-graditelja zadrugarstva? — To su sigurno od Boga poslani ljudi dobročinitelji neki? Ne! — Pa to su nama dobro poznati ljudi, naši stari dobri prijatelji. To su oni koji nas spasavaju od gladi, naši dobri „gospodari“. I ovaj put ih je zabrinuo naš život, naše zdravlje, pobjojali su se da ne pocrnamo, nihova se srca raznježile, spopade ih neko milosrdje

јеше још двоје дјече „Друго моја, шта вијеси љекара звала,“ — рече комшиница Ђуко, кад је једном дошла u полату. Милица би жаловито одговорила: „А како ћу кад немамашто; немам ти брашна у кући, нити имамашто да добијем.“ „Он је болестан; гледам сваки час кад ће душу да испusti. Дјеца нејака, у кући није ништа.... јадна ти сам до сујена данка, шта ћу од себе“ — заједала би ова Милица као горска вила“ како рече Ђука на њезиној свадби. „Њега сам водила љекару, али он нећe без готовије, а ја не-мам нигде ништа. Ишла сам куму Глиши, да ми помоге, да ми узмим али он ме оди — душа му раја не видела..... И он и ја остависмо у њега своје кости и младост“ — завршила би Милица грџајуки Мили-и грувајући се шакама у прса.

Наоблачило се изгледом да ће киша. Брзо сам ишао сеоским путем. Наједанпут пред собом угледам жену, гони натоварено магаре, биће с једне стране нешто кромпира а с друге жита. На леђима носи готово правну торбу а за руку води мало петогодишње дијете босо и наполовину голо. Препознах. То је Милица! „Па што се са то с тобом догоди?“ — нехотично упитах видјен и сам што. Она заплаче и грујући у сувијама исприча ми своју страшну судбу. „Е он се још није растана са душом, у кући није ништа, па пођо ћe да ми добри људи даду штогод. Питала сам од опћine, да ми даду барем десет двадесет динара, али ми рекоше да немају“ — и опет заједа над главом дјетeta.

Петар Ђаковић, учитељ

vaca i besplatno rasturivala po narodu Dandolovu knjižici „Vrhu načina za rediti ovce.“ Naprotiv, broj koza nastojala je, radi štete što je nanose nasadima i mladoj šumi, da smanji podizanjem poreza na njih iz godine u godinu.

Prema izvršenom popisu stanovništva na kraju 1808 godine u Dalmaciji je bilo svega 256.800 duša. Stalističke podatke o broju stanovništva sami Dandolo je ilčno popratio u Kraljskom Dalmatinu“ sa dva naročita članka, iz kojih izbija njegova očinska brigra za narod i toplo osjećanje za ovu našu zemlju sunca i vredine. U prvom članku „Promišljanja — vrhu puka od Dalmacije“ on istražuje uzroke malobrojnosti naroda, koji već nekoliko vijekova varla između 250 i 280 hiljada duša. Kao glavne uzroke navodi: desetinu, „oglobljive običaje“, mletački agrarni zakon koji je isključivao žensko koljano iz nasljedstva zemlje, česte skupoće, blata i močva-

re koji truju vazduh i donose pomor, preveliki broj „svetkovina zapovidanih“, neprosjećenost seljaka, koji ne zna obradivati zemlju kako treba ni gojiti stoku racionalno, niti umije da se sam pomogne u potrebi pa ili uzajmljuje od zelenasa ili prodaje stoku u bescjenje, a nema ni pojma o štednji. Tako propada u neznanju i boleštinama, u zlim običajima kao što su na pr. krvarina („krvna osveta“), daće (sedmine) itd. Samo podizanjem opštine radinosti, opštete prosvećenosti i razumom štednjom narod će se od mnogih zala koji ga biju oslobođuti.

U drugom članku „Promišljanja vrhu porodenih, mrtvih i ženidaba od Dalmacije“, Dandolo govori o prirastu i karakternim osobinama našeg naroda. Ističe da se u 1808 godini rodilo svega 9458 a umrlo 6470, pa je prirast bio 2979 duša. Kad bi i dalje redovno samo toliki prirast bio, Dalmacija bi kroz šezdeset i četiri godine podočnuo svoje žiteljstvo, tj.

prema sudbini onih, na čijim žuljevima i znoju grade svoje blagostanje.

Ljudi su se javno hvallili da će zvezket njihovih kesa zastraviti čoravu raju, i da će im uvijek biti poslušna. Predosjećajući da gube povjerenje naroda ta su se gospoda pobrhnula da nadu nove terene gdje će da zasade svoje korjenje.

Kamatari i pionir zadrugarstva, kolike li suprotnosti! Pa još uz to kad se ta dva pojma nadu u jednoj te istoj osobi, može li to biti drugo nego neko čudovište. Mi hoćemo zadrugu, ali kamatar ruke k sebi!

Mnogi događaji mogli su uvjeriti tu gospodu samozvance, koji se proglaši „pravim prijateljima sela“, da smo njihove žile mi saslike u drugim prigodama, a sad je došao red na grane u Zdravstvenoj zadrizi.

Teren u Zdravstvenoj zadrizi trese im se pod nogama, i oni u strahu bušazne koješta. Postoji jaz između seljaka i građana, ali taj je jaz djelo onih koji se proglašuju kao „pravi i osvjeđeni prijatelji sela“. Kome pravda leži u kamati, tragovi mu smrde nečovječtvom! To je i iskopalо jaz između seljaka i „pravim osvjeđeni prijatelja sela“. — Zar hoćete još i da vas volimo! Maske su pale, gospodo, i mi smo prezreli vas i vaše dobročinstvo.

Prividna čovjekoljubivost koje vi nemate, a koju prikazujete da vaspje kroz vas iz Zdravstvene zadruge preveć je jasna; pedeset postotna kamata, skupa roba plaćena vam i jeftino plaćena vam, to je stvarnost, to je jedino što vi imate, to je jedino što nam vi možete dati. Vaše nam je milostinje i previše. A. B.

Zemunicki, aprila

Pobuđen dopisom bezimenu Kotarpa otvratpanom u br. 60 Нар. Трибуне од 2 III 1934 који mi је случајно нешто и kasno došao do ruke, istine radu жељa mi је да upoznam јавност са стварним стањем и приликама у Бановинској земуничкој болници и да дадем слику, коју користим баш „Kotarač“ од исте болнице.

У поменутом допису bezimenu Kotarpa, bogate маште а и добре воље, испао је не претjeran него заправо смјешан износеки заслуге и врлине управника земуничке болнице и часних сестара, које како по истом дописu изгледа раде besplat-

no, dok су међутim plaћene исто толико ако не и боље него изучене болничарке.

У колико се ради о статистици изнесеноj у дотичном članku, а ксллико је и мени самом познато, могу да утврдим да је скроз тенденцијона и просте су измишљотине изнашања толиких хвала на адресу г. управника болнице, јер овај напротив сиромаху показује већином кисело а не болнијо лице. Зашто? Нека се чује!

Краљевска Банска Управа задужила је заиста овај сиромашни крај успостављањем болнице и циљ њевин био је више него идеалан, јер је она и прије отварања болнице била на чисту, да ће болесници из ових крајева скоро у 100 постојном omjeru бити најсиромашнији, којима ће се морати пружити коли болничка толико и амбуланта њега бесплатно.

Међутим управник болнице не само што има мало разумевања за тешке прилике овог краја, него шта више има врло мало човјечанских осjećaja према сиротињи. Док друге болнице дневно путем својих амбуланата пружају бесплатне помоћи сиромашним — што и сам закон налаже — дотле управник земуничке болнице присваја себи право, да у првом реду одреди вријеме бесплатне амбуланте од 6-7 сати на вечер (kad никога нема), а друго да сваку и најмању интервенцију наплати од сељака сиромаха. Ако пак овај нема већином му одговора или: „вије вријеме бесплатне амбуланте“ или „нема место у болници без обзира да ли је овај биједник упућен од којег оближњег љекара, тему је потребна болничка њега, или је дошао сам без икакове попратнице. Ако сељак плати улазнику у болницу т. ј. 30 динара често за се прима у болницу без попратнице, па чак и без потребе. А зашто?... јер је управник турио у свој цен 30 динара, јер евентуално рачуна да ће од истог бодесника добити исто толико динара при изласку из болнице. Од оваковог бодесника управник болнице има већим dijelom користи и током лијечења, јер са улазници и излазници није бодесник подмирио све скромне жеље управника болнице, јер се током лијечења управник болнице на оваков или онаков начин вида и тер како спретно извукти из оне биједне сиротиње јаја, јање, вуву и сл. (ове је врлине сигурно Kotarpa помутњем испустио).

svemu, ali само pod razumnom ljubaznom državnom upravom. Njen seljački narod naročito, po prirodi je snažan i obdarjen „pridobrim razumom i lako nauči svašta“, a i njegov spoljni izgled „ima u sebi nešto ponosito i gospodsko“. Ta nam je karakteristika našeg seljačkog naroda u toliko draža, što je spontano izrazila zvanično mišljenje jednoga od najkulturnijih i najnaprednijih naroda na kugli zemaljskoj. To je i najbolji dokaz o pogrešnom shvatanju nekih današnjih ljudi koji tvrde da se sa našim seljačkim svjetom ne može ništa uraditi i koji ga gledaju s neke prezirevine visine.

Istoriski udes htio je, na žalost, da se sav svestrani kulturni, privredni i socijalni polet u Dalmaciji (od 1806-1814 god.) presječe i uništi dolaskom reakcionarne i feudalne austrijske vlasti, koja je zamijenila francusku, da vrati „staro stanje iz doba Milečića“ i da našoj mladoj državi ostavi mnogo za koja nas i danas pristiskuju.

Prof. Mirko Ležaić.

Како се никада није нашао бе-
зимеви Котарац у једном од на-
дених случаја, и прочитао бол на
лицу управнику болнице, кад је се-
љаку властитом руком извукao из
чепа и задња два динара?

Нису али само то врлине управ-
ника болнице јер са овима неби била
употпуњена његова топогледна стру-
чна вјештина. Болесници примљени
на болничку његу нису само његов
потпун приход већ допуњење ње-
говог прихода сачињавају они лије-
чени амбулантно јер су нешто
имућнији и управник болнице их
оставља за себе а не шаље у бол-
ницу, јер док први плаћају улаз
излаз и дарове, дотле амбулантно
лијечени плаћају одређену визиту и
љекове које управник болнице даје
у веома повољне цијене, што је
посве и јасно, јер су ови лијекови
из болничке амбуланти, плаћени по
болници.

Читаво ово пословање, које има
за вадају постигнуће што већих
прихода управника болнице исти
води у болничкој амбуланти и то
што тајније и тајanstvenije како би
избегао не само одговорности пред
својим претпостављеним него а што
је врло важно, како не би платио
порез, којег би морао плаћати др-
жави за обрт, т. ј. приватну праксу.

Да ли ћемо са оваквим радом и
вјештим исисавањем сиромашног
сељака овог краја по управнику
болнице бити срећни, то нека каже
сам сељак, а нека и Др. Вирубал
одговори, што је у изнесеном не-
стивито.

Оволовико за сада, а по потреби
биће попуњено са још другим маки-
нацијама које Др. Vирубал спретно
проводи не само на штету сељака
нега и на уштрб закона.

Земунчанин

~~~~~ Старица, 28 априла ~~~~~

Једно село осуђено на смрт

Нека сумње село Старица, једно
од вјажеших села читавог среза
књинског, ако не и цијеле дал-
матинске загоре. Тај суд о њему не
проистиче први пут из мог пера;
тако су се о њему изразили многи
угледни људи уметници и географи,
банови и генерали, министри и пу-
тници — као и многобројни туристи
који посјећују ово село, а који су
увјек имали само само рјечи дивље-
ња за њега.

По средини пресечено рјеком
Бутижницом и државним путем који
спаја Книн са Бос. Граховом, као и
жељезничком пругом Книн Дрвар,
ускварено планинама алписког из-
гледа Орловицом и Илиџом, Дерали-
ма и Сурдуrom; оно се протеже са
читавим својим изгледом од 12-26
км. на путу за Бос. Грахово. Преко
Дерила пут се увдиже серпентинасто
дужином од 10 км. на висину од 700
метара просечно кроз густу шуму
преко великих стрмина које чине
диван и фантастично изглед, Пла-
нина Сурдуrom прави је алписки крај.
Украшена многим високим
стенама, које рекао би, висе у врату,
 прекривена густом боровом шу-
мом обилује и живом планинском во-
дом. Њу још и сад сељаци овдашњи
зову и „Дужевац“ и тај назив об-
јашњавају са још животом историјском
легендом о сину млетачког Душа,
који је овај крај изабрао себи за
ловиште.

Још у оно врјеме — као и сад,
била је густа борова шума. Син
млетачког дужда за ту шуму по-
ставио је велики број чувара, имао је
у њој увидану вилу. Шуму је насе-

лио са разном дављачи (и сад вма-
срна, веверица, вукова, вечева, куна,
лисица, тетребова...) и долавио с'пре-
мена на време у лов са својим сви-
том.

Данас, Сурдуrom је отворен и при-
ступачан, проходав је ради ређе шу-
ме и многих путања које се укр-
штају по њему.

У селу има аутобуска, жељезни-
ца и жандармеријена станица. Оно
броји око 290 дома и 2000 — ду-
шана. У њему постоји црква, школа и
парохијални дом, а сад се уз ове
згде поносно диже велики Народ-
ни дом, који се доваршује.

Читаво село има у изобиљу жи-
ве воде. Ако би се обе вода рацис-
налне искористила, њом би се мо-
гла натапати ма и већи део се-
ске земље. Тако би се помоћу пра-
ведне канализације избегла велика
опасност од неродних година и суше
која упропаштује село.

Уопште речено, село Старица и-
ма све услове да буде, да постане,
не само најљепше, него и најбо-
гатије село приморске загоре, сјеверне
Далматије. Али, ујесто тога, и по-
сле свега изложеног, тошко је али се
мора рећи, да је ово село осуђено
на пропаст, на смрт. Данас или су-
тра ове године или до године — а-
ли најдаље до 10 година, буде ли се
стајело скрштених руку, не прише-
че ли се овом селу у помоч: њега
бити неће.

Плавим увропи који ће довести до
пропasti ово село, ако се не укло-
не, јесу:

- а) Немило упропаштавање шуме;
- б) Велике јаруге и неуредене бу-
јице;
- в) Поток Мрачај и
- г) Рјека Бутижница.

Немило упропаштавање шуме.
Шта највише упропасти шуму? Не-
ма сумње: сјекира и кова. Кад наш
сељак сјече шуму, он не настоји
да том сјечом учини мање штете.
Без пробирања, он сјече где му је ла-
кше и брже, па на оно стабло које
сјече, да држи са својим жилама чи-
тави један брјег који ће после вода
санети у поље кад се јиле осуше
— он сјече. Али осим тога, у Стари-
ци има велики број фамилија које
искључиво живе од тога, што секу
и продају дрво. Сјече се шума па се
пали угљ и продаје, сјече се шума
и за продају дрва и јапије.

И вавда: сјече се шума. Али мо-
ра се мора се зато јер треба хлеб
насушни који земљаније дала а који
је седа на викаков начин и виг-
де друкче варадити.

Шта би са овим сиромашним сје-
том онда требало учинити? Створи-
ти му варade на други начин, или,
иселити га негде. Кад ово кажем ја
се сјекам скорање несрће која се
је догодила у Голубићу кад је поги-
нуо жајдар Илија Мијаковић и Ра-
де Смуђа из Старице у свађи ради
сјече шуме.

Не помињем ово ради пресуде о
самој ствари већ ради тога да наг-
ласим потребу: или запослења или
исељења ових сиромаха нашег села
који ради насушног хлеба морају
сјечи шуму. Међу ове на пром мес-
ту дошли би вазеоци Рј и Поточи-
ло са изуветком један од сто.

Наставити ће се

Članarina za Maticu

Kilik O. Nikanor, Drniš	Dln. 16
Dobrić Miloš, paroh, Golublić	" 12
Jurković T. Dušan, Benkovac	" 76
Marić Jandrija, Kistanje	" 24
za 1933 i 1934	
Krneta Lazar, Kistanje	" 12
D. Spiro Šest, Sarajevo	" 26

PITANJA I ODGOVORI

Pitanje:

Umro mi je brat. Iza njega ostali su
žena i djetete. Malo kasnije umrlo je djetete,
a žena se zatim preudala.

Ima li žena које право на imanje moga
brata?

Odgovor:

Treba odmah razlikovati da li je pokojnik
za života sastavio oporučnik ili nije. Žena
naime nije nužni nasljednik svoga muža,
ali je ipak njegov zakoniti nasljednik. To
znači da muž nije dužan ostaviti šta svojoj
ženi, kako je to dužan svojoj zakonitoj
deci, a u njihovu nedostatku svojim rodi-
teljima. Stoga ako muž ne ostavlja ništa svo-
joj ženi, što se može desiti jedino ako po-
stoji njegov oporučnik, ona ne može da
traži takozvani nužni dio, kako to mogu
zakonita djece, ili roditelji. Nužni dio iz-
nosi za dječju polovicu, a za roditelje tre-
ćinu zakonitog dijela. Ali žena ima i tada
uvijek pravo na takozvano nedostatno pri-
stožno izdržavanje sve do preudaje. Ovo
pristožno izdržavanje može preživjeti žena
da traži samo odnosne svoje potrebe
ne može da pokrije ni iz vlastite imovine
ni iz vlastite zarade. Ova se zarada može
odnositi samo na zaposlenje koje je njoj
moguće pribaviti, i koje odgovara njenome
staževu i njenoj sposobnosti. Stoga pristožno
izdržavanje iz ostavštine dolazi na red tek
ako žena na nijedan način nije u stanju da
sesama po puno pristožno izdržava. Ali ova
zahtjev preživjele žene jednak je zahtjevu
svakog drugog povjerioca zaostavštine, jer
on ima prednost i ostvaruje se ako ustreba
i na štetu nužnih nasljednika, oporučnih
nasljednika kao i legatara (zapisovnika).
Stoga pristožno izdržavanje i tereti čitavu
čistu zaostavštinu, a ne samo njeni pri-
hode, te može da ide najviše do iscrpljenja
cijele čiste zaostavštine. Ako je dakle muž
za života sastavio oporučnik o cijeloj svojoj
imovini, i u njoj nije spomenuto ženu ona
nakon njegove smrti nema pravo na nijedan
dio njegove zaostavštine, nego samo
na pristožno izdržavanje, i to pod gornjim
prepostavkama, i samo do preudaje. U
ovome slučaju čitava zaostavština može
oporučniku da bude ostavljena djeći, te ako
je nastupe, odnosno prihvate, ona postaje
njihova isključiva svojina.

Naprotiv ako muž umre bez oporučke
žena ima pravo na zakonsko naslijede. To
znači da ona sudjeluje u raspravi zaostav-
štine kao i svaki drugi zakoniti nasljednik.
Samo je njezin zakonski dio tačno određen,
t. j. on iznosi jednu četvrtinu ako su ostali
zakonski nasljednici djece ostavljaju, a
jednu polovicu ako su ostali zakonski nas-
ljednici njegovi roditelji, braća ili živi dje-
dovi. Ova je zakonski dio isključiva svojina
žene, i ne gubi ga ni ona ako se preuda.
I u jednom i u drugom od gornjih slu-
čajeva, t. j. bilo dio koји припада djetetu po
oporučici, bilo dio koјi mu priпадa po za-
konu, njegova je isključiva svojina. Jedino
dio ostavljen djetetu oporučniku može da
bude ograničen jednim uvjetom ili teretom,
ali je to ograničenje valjano samo za onaj
višak koji prekoračuje nužni dio. Kod nas
je najčešće oporučno ograničenje takozvana
povjerba zamjena. Nasljednik tada sve
do nastupa slučaja zamjene ima ograničeno
pravo svojine, t. j. samo prava i dužnosti
plodoužatelja. Ako ograničenje prekora-
čuje nužni dio odnosno se posljednja od-
redba mora pobiti kroz 3 godine, inače
zastavlja.

Sada ako dijete, које je naslijedilo svoga
oca, oporuči, a oporučnik može da učini samo
ako je navršio 14 godina života, i tada
opet samo usmeno pred sudom do na-
vršene 18 godine, dok od navršene 18 godine
u bilo kojem zakonitom obliku, može
oporučnik ostaviti svoju imovinu kome god
hoće. Jedino ne smije krajnji nužni dio
svojih roditelja, među koje spada i njegova
majka. Za slučaj da ipak ovaj nužni dio
bude okrenut mora se odnosna odredba
posljednje volje pobijati kroz 3 godine, ra-
čunajući od dana proglašenja oporuči, inače
taj zahtjev zastavlja. Razumije se da nužni
dio majke postaje njeni isključiva svojina.

Ako pak dijete ne oporuči ništa, a to je
redovita poljava, onda je majka njegova
zakonita nasljednica druge loze. Ona naime
dobija polovicu zaostavštine djeteta, a druga
polovica ide braći i sestrama djeteta. Ako
dijete nema ni braće ni sestara, niti poln.,
braće po premiluome ocu, tada čitava
njegova zaostavština ide majci, bez ikakvog
obzira na to da li je ona preudala ili nije.
Zakon naime nareduje da ako je jedan od
roditelja ostavitelja preminuo, a nema ni
djece ni drugih potomaka, cijela zaostav-

ština preminulog djeteta pripada još pre-
vjelom roditelju, u ovome slučaju majci.
Njena eventualna preudala ne može da
oduzme pravo zakonitog naslijeda.

Ovo je sve po narednjima gradanskog
zakonika, koji važi u Dalmaciji, jer nemamo
još jedinstvenog gradanskog zakonika za
čitavu teritoriju Države. P. K.

Pitanje:

Dijete od 8 godina imalo je malariju i
izgubilo je volju za jelo i stalno vene,
Kako i sa čim bi se moglo oporaviti naj-
lakše, računajući s tim, da su roditelji djeteta
siromašni?

Odgovor:

Postavljeno pitanje ne sadrži nikakvih
podataka, iz kojih bi se ako ne sa
sigurnošću, a to barem sa nekom stanovitom
vjerljatošću moglo zaključiti da je sa-
dašnje stanje bolesnog djeteta doista posle-
dica preboljelje ili možda još uvek tinjanje
malaria. Iznenadost, malaksost, slabokrv-
nost, gubitak apetita nisu samo znakovi
malaria već i mnogih drugih zaražnih
bolesti n. pr. tuperkuze a k tome i velikog
broja nezaražnih bolesti.

Bolesno dijete treba svakako da pregleda
lječnik.

Ako roditelji drže, da dijete dolika boluje
on posljedica malarije neka ga provedu u
najблиžu Zdravstvenu stanicu III Dom narod-
noga zdravlja, čija je zadača da suzbijaju
sve moguće zaražne bolesti, a u Sjevernoj
Dalmaciji u prvome redu malariju. Tu će
dijete biti ne samo besplatno pregledano
nego će dobiti i besplatno lijekove, ako se
ustanovi da boluje od malarije. Dr. I. K.

Pitanje:

Jedno djele imao mi kukurijekavac i puno
se muči. Čim bi mu mogao ublažiti bolove
i popriličiti njegovo ozdravljenje. Kako će
sačuvati drugu dječu od zaraze?